

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

ในปี พ.ศ. 2530 ตามพระราชกฤษฎีกาลงประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดให้ป่าซับลังกาจังหวัดลพบุรีเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้คอยปกป้องพืชพันธุ์และสัตว์ป่าให้สามารถคงความหลากหลายและมีสภาพความสมบูรณ์ทางชีวภาพตลอดไป ด้วยความสำคัญของพื้นที่ซึ่งเป็นป่าผืนสุดท้ายในภาคกลางที่เป็นแหล่งต้นน้ำธรรมชาติของลำห้วยหลายสายที่ไหลรวมกันเป็นแม่น้ำป่าสัก สภาพป่าจึงมีพืชพันธุ์ที่หลากหลายและมีความสมบูรณ์ อีกทั้งสัตว์ป่ายังมีอย่างหลากหลาย ชุกชุมและหนาแน่น โดยเฉพาะสัตว์ป่าหายากที่อยู่ในภาวะใกล้สูญพันธุ์ เช่น เลียงผาเป็นต้น นอกจากนี้สภาพภูมิฐานทางธรรมชาติที่เป็นที่ราบในหุบเขา รายล้อมด้วยภูเขาหินปูนที่มีความสูงชันสลับไปมา มีหุบเขา หน้าผาและโพรงถ้ำหลายแห่ง โดยภายในถ้ำต่างๆ มีหินงอกหินย้อยที่สวยงามและยังมีแหล่งน้ำซับและน้ำค้างอยู่ทั่วไปเหมาะสมต่อการเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย หลบภัย อาหารและสืบพันธุ์ของสัตว์ป่าได้เป็นอย่างดี

ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวกลับมีความเปราะบางและเสี่ยงต่อภาวะสูญเสียมรดกทางธรรมชาติ เนื่องจากพื้นที่โดยรอบมีการพัฒนาเป็นพื้นที่เชิงเกษตรกรรมผสมผสานด้วยการพัฒนาเส้นทางคมนาคมจากเมืองสู่เมืองตัดผ่านผืนป่าโดยรอบ อันเป็นการพัฒนาที่ส่งผลกระทบต่อการสูญเสียพืชพันธุ์ตามธรรมชาติ ศักยภาพการเป็นแหล่งต้นน้ำลดลงและอาณาเขตการหากินขยายพันธุ์และอยู่อาศัยของสัตว์ป่าลดลง อีกทั้งภายในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาปัจจุบันยังมีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมทั้งเส้นทางรถยนต์และเส้นทางเดินเท้าเพื่อตรวจการณ์ดูแลรักษาป่า ดำเนินกิจกรรมศึกษาธรรมชาติและพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งนันทนาการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ดังนั้นหากการพัฒนาพื้นที่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาไม่ได้รับการศึกษาศักยภาพด้านการใช้สอย วัตถุประสงค์การใช้งาน แนวคิดการออกแบบพื้นที่และขอบเขตการใช้สอยเป็นไปอย่างเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ อนาคตปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาพื้นที่ที่ขาดแผนการพัฒนาทางกายภาพจะส่งผลกระทบต่อสภาพความหลากหลายและความสมบูรณ์ทางชีวภาพของระบบนิเวศให้เสียหายและเสียมรดกเพิ่มมากขึ้นกว่าในปัจจุบัน

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของสภาพปัญหาในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่จะส่งผลกระทบต่อการคงภาวะความสมบูรณ์ สมดุลและความหลากหลายของระบบนิเวศภายใต้

การพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงนำแนวคิด แนวทางการออกแบบและการพัฒนาผังแม่บททางสถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรมมาใช้เป็นหลักการเพื่อศึกษา วิจัยและพัฒนาเขตฯให้มีการใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน อันเกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างองค์กรของรัฐ นักวิชาการและชุมชนในท้องถิ่นเข้ามาร่วมคิด วิเคราะห์และพัฒนาการวางผังแม่บท ผังบริเวณและระบบภูมิทัศน์ นับว่าเป็นหนทางที่จะช่วยให้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาสามารถดำรงอยู่ความยั่งยืนสืบไปท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงและการมุ่งพัฒนาใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างหลวมและไม่ตระหนักต่อคุณค่าความสำคัญ

โจทย์และคำถามการวิจัย

โจทย์วิจัย

การวางผังแม่บทและผังบริเวณของพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการใช้เป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีแนวทางเป็นอย่างไร

คำถามการวิจัย

1. คุณค่าความสำคัญและศักยภาพของพื้นที่ในการใช้เป็นแหล่งศึกษาทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นอย่างไร
2. การวางผังแม่บทด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนอย่างไรให้เกิดความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ
3. การออกแบบและพัฒนาผังบริเวณทางสถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรมของแหล่งศึกษาธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์พื้นที่ทางกายภาพและประเมินศักยภาพ การใช้พื้นที่เป็นแหล่งศึกษาทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. เพื่อศึกษาและกำหนดผังแม่บทการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน
3. เพื่อพัฒนาการออกแบบผังบริเวณทางสถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรมตามแหล่งศึกษาทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. คุณค่าความสำคัญและศักยภาพของพื้นที่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาได้รับการวิเคราะห์ประเมินผลเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อการออกแบบพัฒนาผังแม่บทและผังบริเวณทางสถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรมรองรับการพัฒนาให้เป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน
2. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาได้รับการวางผังแม่บทในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินต่อการเป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน
3. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาได้รับการออกแบบผังบริเวณทางสถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรมให้เป็นแหล่งศึกษาทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน
4. ชุมชนและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกามีแนวทางและแผนเชิงรุกในการพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพเป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิด

